

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Soóthy Gyula.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek az egyházmegyei pénztár (Gyulafehérvár vár) címére, reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	— — — — —	8	Kor
Félévre	— — — — —	4	"
Negyedévre	— — — — —	2	"
— Hirdetések díjszabás szerint. —			

Szakszervezet és népszövetség.

(Folyt. és vége.)

Mióta az a krisztusi eszme, melynek a kath. népszövetségben is hódolni akarunk, tudniillik a szociális életfelfogás eszméje a gyakorlati élet terein is kezdi elfoglalni megillető helyét, nyilván tisztultabb, emberségesebb gondolkozásmód is jut uralomra. Például ma már általánosan igazolva van az az apostolilag hirdetett elv, hogy a kenyérhez való jogát minden épkézláb ember köteles munkálkodással megváltani. Ma — hála Istennek! — nem az többé a lenézett és megvetett, aki egész napját nehéz munkában tölti, hanem az, aki minden hasznos munkálkodást megvet s henyélve éli le napjait. És ez a helyes. „Aki nem dolgozik, ne is egyék.“ Ebben a tekintetben maholnap teljesen be fog hódolni az emberiség bizonyos evangéliumi parancsnak, mely elrendeli, hogy dolgozzunk. Nem is ezt akarom fejtegetni, mert nyitott ajtón való dörömbölés nem komoly férfíhez való

időtöltés. Jól átgondolt szervezkedés, testi-összetartás s egyöntetű eljárás által a százféle élethivatásbeli munkásnép nemcsak azt ismertette el, hogy közhasznú munkálkodása révén megfelelő életmódhoz joga van, hanem — mellesleg — még azt is, hogy amennyire megnemesíti és tiszteletreméltóvá teszi az embert a munka, annyira lealjasítja őt az, ha életét csupán örökölt kinevelés fölemésztésével vagy legfőlegb saját személyes céljaira való kamatoztatásával tölti el, a közügynek azonban semmiféle módon, legkevesebb szolgálatot se tesz. Szóval — legalább erkölcsileg — teljes és tökéletes elismerést biztosított azon isteni parancs egyik részének: „Imádkozzál és dolgozzál.“ Ha nem is mindenkorra, talán beláthatlan időre meg van döntve némely gazdagnak azon nézete, hogy neki, miután anélkül is bírja a megélhetés feltételeit, dolgoznia nem kell. Nos hát, megélni a mai társadalmi rend mellett bizonyára akárhányan megélhetnek munka nélkül, de tulajdonképpen nincs elégsé

ges jogcímük az élethez, a kenyérhez, mert ők is munkára teremtettek. Ha egyszer isteni törvény a munka elrendelése, úgy a fönti következtetés egészen jogos, mert föltétlenül bizonyos, hogy az isteni törvény által minden épkézláb ember kötelezve van, még pedig saját becses személyében, tehát nem úgy, hogy másokat bizhat meg maga helyett való munkálkodással.

Ámde az a parancsolat két részből áll. Nyugodt tehát csak az lehet, aki második része ellen se vét. „Imádkozzál“, rendeli a másik része. Vagyis tartás szoros összeköttetést Istennel hitben, reményben, szeretetben. Légy vallásos, mert csak így lehetsz erkölcsös, becsületes, elégedett, boldog. Ez a parancsnak a könnyebb, a szebb, hogy úgy mondjam idealisabb része, a lelke. Természetes, hogy ezzel is szigorúan köteles számot vetni minden ember kivétel nélkül.

Nos hát, a kath. népszövetségben éppen a végből egyesülünk, hogy vallásos érzelmünket, a vallás gyakorlásához való

TÁRCA.

A jedikula rabja.

(Vége.)

Azt mondotta a renegát, hogy Keszegi elesett. Hiszen igaz, hogy jobb lett volna. De — nem elesett, hanem fogságba került. A török Komáromba vitte, onnan Stambulba akarta vinni, oda, hol annyian voltak még magyarok — a hétértoronyba. Siettek vele, mert a felszabadító háború már megkezdődött. Keszegi kérte, hogy biztosíték mellett engedjék haza, nézze meg kis fiacskáját, feleségét — nem engedték meg.

Végre is addig könyörgött, míg megígérték, hogy hozzá vezetik őket. S csakugyan hozzávezették — a kis fiát.

Oththon már pusztulás volt; a felesége elűnt — ki tudná hová! A szegény kis gyermeket csak a hű cselédek gondozták; — a felelőtől, sirástól egészen elgyengült.

Bizony ezek szomorú hírek. Óh, de megható volt, mikor a szegény apa kebelére ölelte ártatlan kis gyermekét s csókolgatta. Szegény

kís fiúcska, ott volt hát az apja kebelén s elfeledt mindent, még az — anyját is.

Pedig Keszegit kínozza a gondolat, hogy hol lehet a felesége. A cselédek semmit sem tudtak. Kérdegette Keszegi az öreg dajkát; — hm. — — edes jó uram, cifra fel volt ám a nagyasszony öltözve, mikor elment; de nem is szól semmit, még csak nekem se! S elment a — a Duna füzes partja felé, a hol a hajó is van.

„... Óh, te végtelen Isten, ki a lépteinket igazgatod — a hajóhoz ment hát!!“ Felzokogott a kínos sejtés Keszegi lelkéből. Biztam benne, hiszen ott volt ez az angyal, azt gondoltam, anyja lesz ennek; — bizalom volt-e hát a bűnöm! Nem, — nem lehet, minden egyéb lehet, csak az nem; szerencsétlenség érte, a Ducába esett, akármí, de...; hiszen magyar asszonynak ismertem, — vagy csak én nem ismertem?!

— „Menj el jó asszony, — az én fiam előbb árva, mint megbélyegzett.“

Elment az öreg dajka, elmentek a cselédek, könnyező szemekkel s maradt Keszegi kis fiával s becsületes lelkének megnyugvásával. Ezt erő-

sította, azt karjára vette, hogy vigye magával a fogságba, — hiszen hová is tenné! De el sem válna tőle. Így számított ő, de a török másképpen gondolkozott.

Hallottatok-e ezt a szót: Begtas kertjének virágai. Törékeny, ártatlan virágocskák ezek: az elrabolt keresztény gyermekek kiket a török felnevel, hogy a porta rettenthetlen hadseregét, a janicsárokat képezze belőlük. Egy Begtas nevű barát szedegette össze őket először, erősítette, katonakká nevelte, azért Begtas kertjének virágai. Ilyen vadvirággá szánta a török Keszegi kis fiacskáját is. De hát ember tervez, Isten végez.

Mikor hosszú, nyomorúságos út után megérkeztek Stambulba, — a kis fiú beteg volt; de még olyan szépen könyörgött a török uraknak, hogy hagyják az édes apjánál — végre is megengedték ezt, — hiszen bennük is van egy kis szív.

Különös foglya van a hétértorony egyik cellájának. Nem is cella — egy sötét folyosó, melynek egyik vége a szabadba nyílik, — de azért nem szabad: egy vasrács van ráerősítve.

OBERBAUER A. UTÓDA

BUDAPEST, IV. VÁCI-UTCA 17.

.. a legjobb hírnévnek örvendő és legrégebbi egyházi szerek, uhák, zászlok stb. gyáa. ..

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

jogunkat s egyáltalán mindazt az erkölcsi és anyagi javunkat, amit mint katolikusok bírnak, mindenki részéről tiszteletben tartassuk, mindenkivel szemben megvédelmezzük. Azt tudni kell, hogy ma ezek a fontos érdekeink és javaink is éppen úgy fenyegetve vannak ám, mint anyagi életföltételeink. A vallás lenézői és megvetői többnyire csak azt hangoztatják ugyan — különösen, ha a néphez szólnak, — hogy a vallás magánügy, aki szükségét érzi, ám becsülje meg, nem törődnek vele, noha nekik nem kell. Tulajdonképpen azonban megvetik azt az egyént, aki vallását lelkiismeretesen gyakorolja. Tehát nem becsületesek, még csak nem is őszinték. Éppen így szoktak eljárni a munka lenézői és megvetői is, ha szintén nem akartak őszinték lenni. Hangoztatták, hogy aki rá van szorulva, ám dolgozzék, ők nem törődnek vele, de nekik a dologhoz semmi közük, nekik a munka nem kell. Ha azonban megfigyelte őket valaki, láthatta, hogy a paradés lovakat vagy a kutyájukat is többre becsülték, mint azt az embert, aki nap-hosszat dolgozott. Tehát éppen a munkás mivolta miatt vetették meg ember-társukat. Említettem, hogy ezek az utóbbiak már észre vannak térítve. Az emberiség jobbik fele legalább undorral fordul el az erkölestelen életfölfogásuktól. Nos amazokkal is meg kell értetnünk, hogy nekünk igenis kell a vallás, mi azt nélkülözhetlen erkölcsi jónak tartjuk és mégis — sőt fokozott mérvben — számot merünk tartani a közbecsülésre. Sőt bírói székre merünk ülni és nem tekintjük egész embernek azt, aki másokban a

vallásos meggyőződést becsülni nem tudja és egyenesen hitványának tartjuk azt, aki a vallást gúnyolja vagy annak gyakorlását bármiképpen akadályozni akarja. Igenis, mi érvényt akarunk szerezni ama fölfogás jogosságának, hogy a vallásos lelkület kívánatos jó, tiszteletreméltó emberi sajátság s hogy az imára összekulcsolt kéz éppen úgy megbecsülendő, mint az, amelyik a kasza vagy a kalapács nyelét szorítja. Tiszteletreméltó hely a műhely, de szent a templom. A vallásos munkás, az imádkozó és dolgozó egyén a valódi emberideál, mely tökéletességre legjobban megközelíti a szünet nélkül munkálkodó legszentebb alkotót.

A kath. népszövetség első sorban azon célból alakult, hogy többé terrorizálni ne lehessen az utolsó munkást se, ha vallását gyakorolni akarja. Ne lehessen elvonni tőle az ehhez való alkalmakat, sőt hogy azok minél gyakrabban álljanak rendelkezésére. De igenis jólétét is szívében viseli s annak biztosítása céljából is minél több segítőeszközt iparkodik részére megszerezni. E kettős szempont becsületes együttműködése az, ami a népszövetséget minden létező vagy képzelhető népjóléti intézménynek magasan föléje emeli. Ez az, amiért én és velem együtt bizonyára valamenyi igaz népbárt a népszövetséget szinte isteni sugalattól eredeztetjük. Amint ugyanis nem tartom a nép igazi jóbarátjának azt, aki annak kegyes munkálkodással, sok nélkülözéssel szerzett siker anyagi eszközeit képes könnyelműen szétrombolni; úgy

nem tartom jóbarátjának azt se, aki lelki nyugalmát és békéjét képes szándékosan földülni; hitét, vallási meggyőződését tervszerűleg aláaknázni és fölrobbantani. Mert nem egyszerűen költészeti virág ám, hanem mély igazság, amit Arany János mond, hogy t. i. „szegénynek nagy kincs a hit.” Ha tehát úgy van, bizonyára érzékenyen megkárosítja őt, aki elrabolja tőle. Akinek öt-hat millió vagy századezrekben több-kevesebb az évi tisztázta jövedelme — mint a nemrég elhunyt Pálffy grófnak volt — s ha akarja, akár minden városban rendelkezhetik saját házzal: arra nézve nem sokat jelent, ha valamelyik házat lerombolják, mert mehet a másikba s nem kerül az utcára. Neki nem az a ház volt mindene, sőt oly kevésre becsülte talán, hogy csupa kedvtelésből önmaga rombolta le. Hanem egy szegény embernél, a nép fiánál egészen más szempont alá jó a ház. Neki abban kell magát megvonnia az élet viszontagságaiban, s ha lerombolják, az utcára mehet. Nos, vannak olyanok, akiknek mindenféle vallási tan, mindenféle vallásbölcseleti elmélet, magas ügy, mint alacsony, ó ügy, mint új egyként sajátjuk, legalább olyan értelemben, mint a városlakónak a sok földszintes vagy emeletes, ó vagy új bérház; vagy az oláhci-gányoknak a sok város, falú és pusztákörnyéke, a sok erdő és mező; ha tehát egyikből kiforgatják őket, megvonják magukat a másokban és semmi veszteséget nem éreznek. De az igazán hívőnek csak egy vallása van. Akár szüleitől örökölte, akár Isten kegyelmével önmaga szerezte, abhoz ragaszkodik életre-halálra, abban

Olyan mint az oroszlan ketrece; szabadon sütsz be az Isten napvilága; szabadon jár be a levegő, csak az nem szabad, aki benne van. Nem is szabadulhatna, olyan meredek a fal. Alatta egy piszkos szűk utca vezet el, azontúl a szegény baludkszónak, hamaloknak csendes lakásai.

Fiatal ember ennek a cellának a foglya. Talán erős is volt valamikor, — most sápadt, beesett arcú. Oda áll a rács mögé, homlokát rátámasztja a rozsdás vasra s úgy bámul sokáig a semmiségre. Azután oda megy hozzá egy seylemhajú, bogárszemű fiúcska, játszik vele, nevet neki; — tudja is ő, hogy mi az a fogság!?

Jól számított Hasszán. Keszeginé ketségbe volt esve, mikor megtudta a valót; jajveszékelt, siránkozott a gyermeke után, — s szegényében, azután — néma lett. Nem lehetett szavát venni. Sápadt, hófehér lett, de — csodálatosan szebb, mint azelőtt. Erre számított Hasszán. A rabnőket mind az ő szolgálatára rendelte, bársonyba, selyembe öltöztette, ragyogott a drágakőtől — így engesztelték, lágyították a szívet. Meg aztán a hűség, hatalomvágy, — az asszonyszív!!

Végre is megérkeztek a Hasszán hajói Stambulba.

Halwet ünnepe van. Csodálatos ünnep, — az asszonyok ünnepe. Levetik ilyenkor fátyolikat török ország szépei is s földetlen arccal lépnek az utcára. Hiszen biztosak lehetnek, nem

érik férfiszemek, nem szabad ezen az ünnepen férfúnak az utcán járnia.

Ki is viszik az asszonyok részüket az aranyzabadságból. Stambul utcáin ilyenkor van a leglármásabb élet. A bizisztánból csapatokkal jönnek a szegény kalmár népség asszonyai, ellepik az utcákat és a különben hallgatásra kárhoztatott hangszereket mozgásba hozzák! Ez aztán a zsvibvásár.

Megnyílnak a szeráj kapui is s onnan is előjönnek a palota asszonyai. Ilyenkor a sultána asszekit egy kis ünnepélyességgel körülhordozzák a városban. Hordozható székben ül, ennek talpán mellette áll egy rabnő, ki legyezővel frissítgeti. A csinos alkotmányt rabnők viszik, a szeráj népsége követi. A mint körüljárnak az utcákon, folyton nő és nő ez a csapat: a kiabáló, deklamáló asszonyok száza csatlakoznak hozzá, vegre egy egész zsvivágó forgatag, mely végig járva az utakat, visszakiséri a sultánát a portához.

Bágyadt mosolygás ült a sultán kedvencének arcán; mosolyogva nézte az alatta ugránczó, lármázó asszonyok csapatát és szótalan volt. Mellelte a legyezővel egy halavány rabnő állott. Lázasan remegett ajka, látszott, hogy ebben az igazgató dologban élvezetét találja. Büszken nézett le a többiekre, — hogyne, hiszen kitüntetett volt. Onnan, ahol ő áll, még csak egy lépés a sultán trónpárnaíjára. Szép volt; az igazgató egy kis pirt esalt arcára. Azt volt a renegát, hogy ilyen szépségtől bódulnak el a basák . . .

Óh, ha most egy kíváncsi férfiú kerülne szembe a menettel — másnap már lábánál volna a feje.

Abba a szűk utcába tértek, mely a hétértorny alatt visz el.

A különös zaj rácsához esalta a rabot. Lábaihoz húzódtól a kis fiúcska is, — gondatlanul játszott ott valamivel.

Nézte, nézte a rab a különös menetet, nézte a többi felett álló szeket, — a sultánát, — a legyezős rabnőt, olyan különös gondolatokkal nézte; — mintha . . . látta volna őket! Vagy talán ez is beteg agyának értelmetlen képe, mint annyi más? Az, — mi lenne más! Hogy kerülne ő ide, miért jött volna ide?

Vagy talán . . . Óh, boldog Isten, mi mindent elgondol az ember bódult aggyal! Forró homlokát rátámasztotta a hideg vasra s nézte a különös menetet, de gondolatai nem jártak ott.

A zaj magára vonta a kis fiú figyelmét is, kidugta fürtös fejcsékéjét a rácsra — hiszen ő még olyan kicsi volt — s kíváncsian nézett le.

Egyszerre különös tűz csillant meg a szemében; — ő is látott valamit s ő jól látott. Mosolygásra gömbölyödött arcoeskája, apró kezeivel megfogta a rácsot s még jobban kihajolt:

„Anyuskám, édes anyuskám . . .!” esendült meg a kiáltás, — „anyuskám, anyuskám!”

Egész testében megremegeve rezzenett fel, gondolataiból a rab. Megerőltette a szemét, —

TAN- ÉS NEVELÉSÜGY.

A falusi elemi népiskolák reális életre szükséges nevelésének fontossága, módja és egyes szabályai.

(Felolvasatott az Erdélyi róm. kath. tanítóegyesületek szövetségének 1907. évi közgyűlésén.)

(Harmadik közlemény.)

Keszakarva kihagytam a nyelvtant, mert fejtegetése sokkal elvontabb és több időt igényel, semhogy ez alkalommal arra is ki lehetne terjeszkedni. Annyit azonban megjegyezni kívánok, hogy a helyes, tiszta magyaros előbeszéd és a helyes írás, fogalmazás képezik a gerincét, husát, bőret és mindenét, vagyis: helyesen gondolkodva tudja a gyermek gondolatát először először, vagyis beszédben kifejezni, s amit beszélni tud, azt tudja helyesen leírni sok-sok gyakorlat és türelmes rávezetés útján; de sajnos, ez valóban meg csak ideál, mert akárhogy hangoztatjuk is és minden újabb tanterv hangoztatja is, hogy óvakodjunk nyelvtani szabályok közlésétől, a valóság mégis mást mutat, mert mihelyt említést teszünk alany, állítmány, számnév vagy bármely neven nevezendő nyelvtani névről, s meg kell azt ismertetni, s ismeretének fogalmát bármily meghatározáshoz kötik, már nyelvtani szabály közlése áll be; mert hiába vizsgáljuk, forgatjuk, boncoljuk a szót, mellyel a cselekvés végbevételének eszközét fejezzük ki, a gyermek sohasem tudja kitalálni, hogy az eszközhatározó egyik nyelvtanban, a másikban pedig társhatározó. Épen úgy, mintha egy, a világtól elszigetelt gyermekkel szemléltetem az ásót, megtanítom vele ügyesen dolgozni, sohasem fogja a nevet kitalálni, míg ha önkifejező tanuló alapján is azon szabállyal rá nem vezetem: hogy amivel ásunk az ásó. Én azt sem állítom, hogy a gyermeknek szabályokra nincs szüksége még a nyelvtannál is, már a helyes írás kedvéért is, meg hogyha pl. középiskolába megy valamelyik, legyen alapja a további képzésnek; de megjegyzem, hogy csupán a szabályokkal, mint afféle lélekölő limlommal, kivált a falusi gyermeknél. De viszont azt sem állítom, hogy a legtöbb nyelvtani szabályokra vagyis az előírottakra szükség volna a falusi elemi népiskolában, mert úgy is lehet helyesen írni és beszélni, ha sohasem tudja, hogy mi az alany, állítmány, mondat stb. Legjobb a középső e tekintetben. Csak a legszükségesebbeket, melyek nélküli helyesen írni nem lehet; a többit, mint haszontalan sallangot, mind le kellene venni a napirendről. S e szalatózásnál csak azt kérdezni: veszi-e hasznát ennek vagy annak az életben, vagy nem? Ha igen, megtartani, ha nem elhajtani. Akkor lesz ez is reális irányú.

A nyelvtani kérdéssel tehát nem is foglalkozom itt. Hisz a többinek is, reális irányban való vezetésének fontosságáról csak halvány vonásokban, s egy-két példa által való megokolásával emlékeztem meg, s mintegy sejtetni is kívántam ott egyuttal a módját is a reális irányú falusi elemi népiskolai nevelésnek, de azért bátor leszek még röviden összegezni, s egy-két röviden felvetett kívánság keretében utalni az ezen irányban érvényesítendő nevelés akadályaira. Ez lesz röviden a követel és tartozik, vagy ha jobban tetszik, a tevőleges és nemleges táblázat, illetve a van és nincs vázlata.

Először is kezdem azon, hogy a falusi elemi népiskolák anyagából, — hogy az az életre nevelhessen — le kellene akatni egy csomó sallangot, s csak azt hagyni meg, ami a népeletre kiható dolog. Hogy melyek azok,

nem részletezem, hanem hozzáteszem, hogy a meghagyottakból is, mindent a gyermek szellemi képességéhez szabva, az ő értelmiségéhez, felfogásához leereszkedve, tanulságos példákban s amennyire lehet, egymásra való vonatkoztatással kell nyújtani és igazi odaadással. Számtannál mindent az egy egységre való hivatkozással, következtetéssel szépen meg lehet érteni, úgy a mértannál is, melynél aztán emellett a kézzel fogható bizonyíték is, — a szemléltetés főszerepet játszik, de képlet soha. Földrajznál az utaztatási módszer volna szerintem a leghelyesebb a rajzzal összekötve (térkép utazás), történelmi események közbeszövésével; de sok történelmi rész önállóan tárgyalandó. A történelemről kissé más helyen szólok. A természetrajz, természettan és gazdaságtan elmélete, feldolgozása képezzen egy összefüggő egészet, azt vébe csak fel, amely a falusi népek életviszonyaiban, mezőgazdasági ágaiban előfordul, amire neki szüksége van, tehát reális irányú, nemcsak koponya tömő lim-lom. Az alkotmányanyagából szükséges részeket hacsak lehet, az egyszerű s a gyermekek felfogásához mért előadásban gyakorlati oktató példákkal kell lelkükbe oltani valláserkölesi alapon a hazaszeretet, egyházi és világi előjárók, föllebbvalók s embertársaink iránti kötelmek tiszta, őszinte fejlesztésének együtt. A testgyakorlat reális irányú fejlesztésének módjára nézve pedig csak azt jegyzem meg, hogy ezen tárgynál a gyermekek testi fejlettségének szemellett tartásával a teli időszakban a gyakorlati részből kiválasztott és a tanteremben véghezvihető anyagon kívül (azért jök a mozgatható padok) az elméleti részt vegyük át az egyes játékoknál előforduló szöveg és dallam betanításával; az alkalmas nyári időszakban pedig tisztán a gyakorlati részt, de úgy, hogy az a kis gyermek — mint magyar fiú — kis katonának érezze magát, aki aztán később a katonai szolgálatot ne nyúgnek tekintve, hanem ifjúsága legszebb állapotának, midőn hazájátért, királyaért, családi tűzhelyéért legszebb kötelességét teljesíti, véradóját rójja le, vagyis a honvédelem szent kötelmének tesz eleget.

E közben öitsük lelkébe egyuttal azt is, hogy midőn katona lesz, s esetleg annak a fekete-sárga színekkel tarkázott, kétéjú sasos jelvényvel ékített közös hadsereg gyomrába kerül, hol neki idegen nyelven tömik fejébe a hadi tudományokat, s hol sok helyen (mert tisztele a kivételeknek) igyekezik a benne élő magyar érzést is megbénítani; hogy ő akkor is magyarnak érezze magát s ne gépnek tekintse, kit még — ha úgy fordulna a kocka — hazája, nemzete ellen is fel lehet használni, hogy aztán válságos idők fergegeiben számítassunk a mi gyermekeinkre; hogy akkor ne a rideg katonai paragrafus, a fekete-sárga trikolor és kétéjú sas, hanem a magyar haza, annak szabadsága és függetlensége legyen eszményképük.

És hogy mind e tekintetben befejezett munkát végezzünk, vezessük be iskoláinkba az egyszerű katonai kiképzést a céllövészettel, s a nemes verseny felkeltése céljából állítsuk be a rangfokozatokat a gyermekek között az igazi érdem alapján; szóval neveljük a hazának leendő jó katonáit testben és lélekben, ne pedig kényelem szerető puha nyulfiakat, bábokat. Még csak annyit teszek hozzá, hogy ilyen nevelés mellé a gyermek fellépése nyílt, bátor, őszinte és kifogástalan, nem pedig gáymóltalan, sunyi vagy orcátlan; ő maga pedig derék kötelességtudó katona lesz, de bár a közösöktől kerüljön is ki, nem fogja itthon egész hetykén, fitymálva mon-

keres óltalmat minden megpróbáltatás ellen, pedig annak annál jobban ki van téve, minél szegényebb. Ha tehát ettől megfosztják, szerencsétlenné teszik őt s kilölik a sivár kétségbeesésbe. Ezt gondolják meg azok, akik kiméltlenek a munkásnép vallásos meggyőződésével szemben. De gondolják meg maguk a munkások is, akik felől fölteszem, hogy vallásukat szeretik. Ha igazán ker. kath. érzületűek, akkor a népszövetségtől nem idegenkedhetnek, sőt annál lelkesebben karolják föl azt, minél inkább tapasztalták, hogy az a szervezet, melynek már tagjai, vallási érdekeiket figyelmen kívül hagyja, sőt talán szándékosan is elnyomja.

Sőt többet kell mondanom: ha valamely társulatnak vagy szervezetnek tagjai észreveszik azt, hogy a vezetők a valláserkölsi fölfogást nem tisztelik, sőt gyűlölik, — tartsák érdekükben állónak, hogy azt a társulatot azonnal megvessék és ott hagyják. Mert semmi se bizonyosabb annál, mint hogy ahol a valláserkölsi szempont nem érvényesülhet, ott se megbízhatóság, se becsületesség nincs, hanem ott képmutatással leplezve a zsidóságit aljas érdekhajszát grasszál. Aki az embereket az Isten szolgálatától el akarja csábítani, csak azért küzd, hogy őket saját maga, a bűn vagy az ördög rabslaváivá tehesse, ami egyjelentőségű az illetőknek ideiglenesen és örökké tartó nyomorba döntésével. Erre az esetre mondja a szentírás, hogy átkozott az az ember, aki emberben bízik.

Jelszó: kötvé higgy a komának, a népboldogításban vigéckedő zsidónak pedig sehoggy se. *Sebeshelyi.*

ernyőt csinált tenyerével . . . igaz volna hát mégis?!

„Kegyelmes jó Istenem!” hördült fel s bekapaszkodott a rácsba, hogy inogó lábait megbírják.

Borzasztó volt a hatás alul. Első pillanatra mindenki a rácsoshoz nézett. A sultana rabnőjének kezében megremegett a legyező, — arca elsápadt, a rácsra meredt rémült tekintete s azután . . . azután halotthalványan bukott le a székről.

A megrémült asszonyok közt — amint meglátták a rács mögött a ferfiut — pillanatra halálösönd állott be, azután eszeveszett jajveszékés, kiáltozás. Szaladtak, amerre utat kaptak, — a rabnők hamar elhurcolták a sultánát, pár pillanat múlva üres, néma volt újra az utcácska, csak egy halvány arcú szép rabnő feküdt a földön. Fátyola lecsúszott vállairól, homlokán egy véres ütés volt — a kőbe ütötte; szép piros vére vékony erecskében szivárgott szét a kövek közt; azután előjöttek Stambul kóbor kutyái, felnyalták a piros vért a földről, — a rabnő homlokáról s ez ismét szép volt, halvány — halott.

A héttorony rabja karjára vette kicsi ártatlan szöghajú gyermekét megcsókolta kétszer — az anyja helyett is, azután százszor, fülő zokogással, pergő könyek között maga helyett.

„Gyere kicsi árvám, nincs ott a te anyád.”

Szomorú időknek szomorú folyása . . .

dani: hogy szebb a német kommandó, mint a magyar.

A szemléltető képek, eszközök szintén nagy szerepet játszanak, amelyek a fogalom megszerzésében, s a megszerzett állandósításában hatalmas segédeszközök, s nagy hatások van a gyermekek lelkére. Innen veszi magyarázatát a gyermekeknek a képes könyvek iránti ragaszkodása. Nagy kár, hogy kivált a történelmi képek hiányoznak leginkább a tanterem falairól, pedig ezeknek ép oly nagy jogosultságuk van a történelem tanításánál, mint a foka, viziló s holmi ausztráliai kenguruk és amerikai majmok pófázmányainak a természetrajz tanításánál, sőt talán még valamivel több, úgyhiszem.

Hiszen azok a történelmi képek a gyermek szeméi elé állítanak nemzeti dicsőségünket, örömlőnk és sok megpróbáltatásunkat, szenvedéseinket, úgy, mint e bemutatott kép is (Gróf Kreith Béla ereklyemuzeumból) melyet vagyok bátor megtekintése végett átadni, kérve az őszinte kritikát, hogy egy ilyen — történelmi igazságokat feltüntető kép helyet foglalhat-e egy magyar elemi népiskola tantermében a multak bizonyosságként, vagy sötét kamarába kell tenni összes gyászos emlékeivel együtt?

Pedig sok történelmi lecke van rajta. Szóval ahol csak lehet, mozdítsuk elő a reális irányú nevelést a szemléltetéssel is. Ez is egy mód nagy általánosságban.

Azután, hogy mind nagyobb mértékben érvényre emelhessek reális irányú nevelésünket, — ahol egynél több tanerő van — meg kell osztani az iskolát nemre való tekintet nélkül, s tekintet nélkül arra is, hogy egyik-másik ugyanazon osztályllyal vagy osztályokkal foglalkozva kellemetlen volna már mai más osztályokat vezetni, be kellene hozni minden több tanerős iskolánál a felmenő rendszert. S hogy még annál inkább el lehessen érni a célt a nevelés tanítás munkájában, legtöbbször csak 60 gyermeket kellene egy tanító vezetésére bízni és ennyit is az egészség követelményeinek megfelelő és az iskola név méltóságát minden tekintetben magán viselő épületben, helyiségben. Mert ahol egy ronda, inkább odúnak mint iskolának nevezhető tanteremben, mely mindmegannyi fertőző bacillusnak alkalmas fészke 120, 110 sőt 180 gyermek van hering módjára bepréselve, ott lehet annak a szegény nemzeti napszámosnak akármilyen adag idealizmusa és realizmusa, nem tudhat tökéletesebb munkát végezni; legfőkébb agyandolgozza magát, mint a méh nagy hordás idején. Dolgaikban legyen vagyis álljon a szükséges felszerelés minden tanító rendelkezésére (nem mondom úgy mint Budapesten), szellemeikben pedig e kérdés megoldásához szükséges a tudáson kívül a tanító részéről a népélet tanulmányozása, a helyi viszonyok tüzetes ismerete, hogy nevelés-tanításában helyes irányt követhessen; aztán nagyon szükséges lelkes hivatásteret, állhatatos kitartás jó adag türelemmel, szóval igazi rátermettség és ezen eszme diadalra való lelkesedés s minden töviszúrás és egyéb a tanítói pályán előforduló küzdelem, fáradság és méltánytalansággal való találkozás közepette az a felemelő, erősítő tudat, hogy az isteni gondviselés keze éppen e pályára vezért, melyen hivatva vagyunk egy egész nemzet erkölcsi és fizikai jövőjének irányt adni, az élet küzdelmes útjára a nép millióit előkészíteni, anyagi boldogulásához, megélhetésének sokoldalú megoldásához hozzájárulni, az egyháznak, hazának, társadalomnak, vallásos, józan, becsületes és értelmes gyermekeket, polgárokat nevelni, s hogy a gyermekbarát és isteni tanító-mester eszméjének továbbítói: tanítók vagyunk, s Őt és az ő főségezen szép

isteni tanítói munkáját véve eszményképül és vezéresillagul, kinek csak egy célja volt: hogy mint a gyertya a saját önfeláldozása által is boldoggá tegye az emberiséget, az Ő szellemében, hivatásunk és kötelességünk magasztos voltától áthatva, kötelességeink teljesítésében, a hare és pályá megfutása után elnyerjük a lelkiismeret megnyugvásában azt a koronát, mely kincsnel többet ér, s mely a becsületes munka legszebb erkölcsi jutalma.

Az örökimádás temploma.

Még néhány eszetvonás és készen áll (IX. ker., Üllői-út 75.) a székesfőváros legújabb és egyik legszebb temploma, melyet boldogult Erzsébet királyné emlékezetére és az Oltári szentség örökimádása céljából emelt a hazafiai és vallási kegyelet.

A monumentális méretű templom főhomlokzatával az Üllői-útra néz, jobbról és balról egy apácázárda és az országos középponti oltáregyesület épülete határolják, s ezekből árkadszerűen kiépített fedett, emeletes folyosók vezetnek a templomba. A templom korai gót-stilben épült, mely az egyszerű románstílből átmenetet képez a gazdag tagozatú gótstílibe.

A főhomlokzat remek faragású portáléja alatt nyílik a templom hatalmas főkapuja s e felett jobbról és balról külön fülkékben a király és királyné védőszentjeinek, Assisi Szent Ferencnek és Magyarországi Szent Erzsébetnek szobrai állanak. A portálé felett van a hatalmas méretű kerek rózsablak, mely a kórusra áraszt világosságot. A kerek rózsablak felett a templom homlokfala, közepén az árkáddal, jobbról és balról kisebb gótikus tornyocskaival, nagyon sikerülten van kiképezve. A közepén nyílik fel a harangtorony, erre az úgynevezett „laterna“ került gazdag kődíszítéssel, parkányzatokkal s legtetűjén csúcsos kősisakkal. A templomnak csupán homlokzata szolgálna a nyílt, széles úttestre, az építész ennek szép kiképzésére és gazdag tagozására helyezte a súlyt.

A templom belsejében, mindjárt a kaputól balra, szürke márványtáblán a következő felírás olvasható:

A legfőlegesebb oltári szentségben a földön élő Jézus Krisztus imádsására emelt ezen Örökimádás templom Erzsébet királyné emlékére az orsz. középponti oltáregyesület kezdeményezésére, közadakozásból épült, midőn X. Pius volt az anyaszentegyház feje, I. Ferenc József Magyarország apostoli királya, Vaszary Kólos Ferenc hercegprímása. Alapkővét letette a király 1904. május 18. Felszentelte dr. Kohl Medárd segédpüspök 1908. szept. 8. Tervezte Aigner Sándor műépítész.

A kapu alatt kápolnaszerű csarnokba jutunk, mely két részre van osztva. A baloldali részen egy mellékoltár emelkedik a Szent Kereszt tiszteletére. Ezen az oltáron van elhelyezve Fadrusz János egyik remek alkotásának, a „Feszület“-nek fehér márványba faragott kisebbített reprodukciója. A jobboldali fülkében Erzsébet királyné fehér márványból faragott szobra áll, melyet Festetich Mária grófnő, Ferenyey Ida, az elhunyt királyasszony udvarhölgyei és Nopcsa Ferenc báró udvarmester ajándékoztak a templomnak. A szobrot, mely modern stílusban, kezében legezöt tartva, ábrázolja az elhunyt királynőt, a mint a lépcsőn lefelé halad, olyképp helyezték el e gót csarnokban, hogy föléje díszes kapuzatot építettek s így azt az illúziót kelti, mintha Erzsébet királyné egy mellékajtón keresztül érkezne a templomba.

Az előcsarnokból a kórus boltívei alá jutunk, a honnan már teljes pompájában bontakozik ki a templom főhajója. Hossza, a szentélyvel együtt 47 méter, szélessége 13½ méter, magassága 26 méter s belefer 1500 ember. A mennyezet gótikus íveit terméskőből faragott karecs oszlopok tartják, melyek a tetőn csúcsokban futnak össze s csúcsos mezőket alkotnak. A templom falai legegyszerűbb tónusban, figurális díszítések nélkül vannak kifestve, csupán a mennyezet csúcsos mezőin alkalmaztak egyszerű virág- és szalagdíszet. A főhajó oldalfalain nagyméretű festett ablakok nyílnak s a következő jeleneteket ábrázolják: Jobbról: 1. Az úrvacsora; 2. Krisztus Emmausban két tanítványával; 3. Szent János evangélista megáldoztatja Szűz Máriát; 4. Szent Tharzius áldozása. Balról: 1. Szent Erzsébet szent misét hallgat; 2. Szent Pascal pápa jelenése; 3. Szent Imre herceg, Szent Margit képe, hátterben Szent István király és IV. Béla király alakjával; 4. Hunyady János áldozása a halálos ágyon. E festett ívegablakok 96.000 koronába kerültek, s valamennyit főrangú magyar urak és hölgyek ajándékoztak. Az ablakok alatt a főhajóban folyosószerű karzat halad végig, melyet díszes pilérek tartanak s ezek a földszinten szintén folyosósot alkotnak. A főhajó hátterében van a kórus, huszonnylez-változatú nagy orgonával. A főhajó földszintjén jobbról és balról faragott tölgyfapadok sorakoznak a közönség részére. Ezekkel szemben, a szentély diadalívének (arcus triumphalis) baloldalához támaszkodik a világosszürke márványból faragott szöcske. A templom középpontját a szentély és a világosszürke márványból épített hatalmas méretű főoltár alkotja. A szentélyt a néphajtól műveszi veretű magas vasrúcsos kapu választja el; e rács mögött lesznek a zárda lakóinak, az örökimádásról nevezett apácáknak imaszámolyai. Magát a főoltárt egy alacsonyabb áldozó-korlát választja el a templom többi részétől.

A főoltár, melyhez három lépcső vezet fel, áll az Úr asztalából, a szentség-szekrényből (tabernaculum) és az oltármozzatóból (predella), melyen jobbról és balról két-két fülkében fehér márványból faragott éneklő és zenelő angyalok vannak elhelyezve. Az oltárszekrény felett emelkedik a szentségsátor (baldachin), a hol az Oltáriszentséget helyezik el. Ide az oltár mögött márványlépcső vezet fel. Az egész főoltárpárat magassága kileve méter, tiszta márványból faragva s diszkrét aranyos díszekkel ellátva. A szentély zaradékat öt magas gót ablak alkotja, melyek angyalokat ábrázoló ívegfestménnyel vannak díszítve. A szentélyben két oldalt erkélyeszerű, ötnyalós oratórium van, egyik az apácák, a másik az oltáregylet tagjai részére.

A templom építési költsége, a telek vételárán kívül, körülbelül 810.000 korona; ebből a templom épületére 550.000 korona, a felső be rendezésre 260.000 korona esik. A főoltárt a király a saját pénzen építtette 58.000 korona költséggel. A többi pénzt Pallavicini Ede ögróf neje, született gróf Majlath Sarolta kezdeményezésére az építőbizottság tagjai közadakozásból gyűjtötték össze. E héten föllátták a padokat, úgy hogy a templom egy héttel a felszentelés napja előtt teljesen készen fog állani. Az építkezés négy és fél évig tartott. A fővárosi középítési bizottság szombaton delelőtt tart helyszíni szemlét a templom előtti gyalogjáró és burkolat rendezése céljából, s ezzel szintén elkészülnek szeptember 8-ig, a mikor is a templomot nagy ünnepséggel fogják felszentelni.

H I R E K.

A kercesorai új templom megáldása.

A termékeny Fogarasvidék, kettészelve az Olt hazagazból kisető hajbai által, határolva Erdély legmagasabb bércei és hegláncolata által, valóban festői látványt nyújt és felejthetetlen hatása a szemelőre nézve. Ott az Olt kies völgyében, a Nagoj égig magasló hegycsúcsának háttérében fekszik Kercesora község, míg vele szemben az Olt tulsó oldalán Kere terület é, hajdani di-
csőségének, híres apátságának festői romjaival.

A hajdan virágzó szász község s magyar falvak eltűntek, ma talán csak nevékből következtethető, hogy kik voltak alapítói és hogy hajdan erős, kath. hitélet lehetett e tájakon is. A románság tengere elborított mindent s egész Fogarasmegyében alig emelkedik egy pár sziget, melyben nem román lakosok is találtatnának tömegesebben. A magyar nemesi osztály is kipu-
szult s ma már talán egyedül a kincstár a nagybirtokos a fogarasi uradalom részén az egész megyében.

„Mentsvárak”-ra van itt szükség, hogy a szentszert katolikus magyar és németajkú honfirtársakat ne nyelje el ez a tenger, melyből nincs többé szabadulás azokra, kiket ellep.

Egy ilyen „mentsvár” emelkedett Kercesora községben a legújabb időkben. Bájos, hófehér templomocská, tetején az apostoli kereszt ragyog, hirdelve, hogy ehhez a földhöz jogaink vannak, kath. és magyar nép is lakik tövében. „Nem némutaltak e harangjai”, hanem hosszú álmaikból felébredtek s egy új, szép jövőnek hírnökei. Felrzzak tespedésükből az öntudatlan alvókat, hogy tudják és ne felejtsek el azt, hogy katolikusok és magyarok s ők lesznek őrse-
mek hazánk ezen egyik végállomásán.

Oly szép, csinos templomocská is ez a kercesorai. Külsége hófehér, tornya masszív hádoggal fedve. Belsejében a főoltár, rajta a véd-szent, szt. Antal szobrával, tiroli mestermű. A szöszék, belső berendezés stilszerű. Mindennel el van látva, kivéve az orgonát, minden belső felszerelés, templomi edények, ruhák ragyognak az újdonság és műizlésben.

S ezt az óriási munkát egyetlen egy em-ber hozta létre. Kimondhatatlanul sokat fáradozott, könyörgött, járt, koldult. Másfélóra távol-ságban fekvő lakásáról személyesen intézte az építést, vezette, ellenőrizte. Ez az ember, ki előtt a legkészségesebben kalapot emelek, a po-
rubanki plebános. Szöcs János kiérdemült főesperes. Életének feladataul tűzte ki ezen templom megalkotását, törhetlen kitartással, lan-
kadatlan szorgalommal, ismert szakavatottságá-
val dolgozott, izzadt, most készen áll a szép mű, örvendhet, jó munkát végzett.

Szeretett Főpásztorunk, püspök atyánk, gr. Majláth Gusztáv Károly ő excellenciája nagy nevet hirdeti e templom alapítása és kezdemé-
nyezése. Hatezer koronát áldozott, hogy az édes Jézusnak e helyen is legyen lakóháza, itt a Nagoj alatt is hirdessék a harangok Magyarország Nagyasszonyának pártfogását, hogy annak a husz állandóan telepedett földművelő család-
nak is meg legyen az imaháza, hol vallásosság-
gal honszerelmet tanulnak gyermekeik s honnan lassan terjedni fog az igazi világosság. Áldani fogják nagy nevet a kercesorai hívek utódok-
tól utódokig.

A templom építése belekerült 12000 koronába, belső felszerelése felannyiba. És ez az összeg mind gyűjtés eredménye. Távoli és közeli helyekről hozzájárultak a jó lelkek, kiknek nevei az élet könyvében feljegyezték.

Augusztus 20-án ragyogó kék égbolt és aranyos napsugár mellett történt a templom benedekálása. A szertartást asszisztencia mellett Prokupek Sámuel esp. helyettes végezte. Ő celebrálta az első ünnepi nagy misét is, mely alatt a hívekből és gyermekeikből alakult ének-
kar Fedák helybeli buzgó állami iskolai tanító vezetése alatt magyar egyházi énekeket zenge-
dezett kedvesen, meghatóan. Offertorium alatt egy a plébániához tartozó úrleány, bécsi konzervatoriumi növendék énekel gyönyörű művés-
zies előadás- és hanggal. Az ünnepi beszédet magyar és német nyelven Szöcs esperes úr tar-
totta. Elképzelné lehet minő érzelmekkel és minő hatással. Örömkönnyekek csillogtak a hívők és lelkész szemeiben, a meghatottság, a szív vágya beteljesülésének és a büszkeségnek öröm-
könnyei. A hívők közül valami 40-en vettek magukhoz az Úr szent testét.

A minden oldalról, közeli és távoli filiák-
ból összegyűlt hívő közönség, az állami domi-
nium tisztviselői, a közeli falvak körjegyzői, ál-
lami tanítói s más honorációrok az óriási hő-
ségben buzgóan kitartott déli 12 óráig, midőn a szertartások véget értek. Ezután bankettre gyűlt össze a közönség az állami iskola nagy ter-
mében. Ezen az első felköszöntőt az esperes mondotta a forrón szeretett főpásztorra, püspök úr ő excellenciájára, azután a nagy mű meg-
alkotójára, Szöcs esperes-plebánosra. Délutáni vacsernye után már eloszladozott a vendégse-
reg a négy égtáj minden része felé. Ott maradtak a kercesorai hívek, kiknél felejthetetlen lesz ez örömnap s kik most már boldogok, hiszen az Úrnak hajlek emeltett községükben, drága kincs, mely mindnyájuknak öröme és büsz-
kesége.

— **Személyi hírek.** Bakó c á r ó l ír-
ják: Miután Kegyelmes Atyánk gyógyfürdőzését Reichenhallban bámulatos jó eredménnyel elvé-
gezte s Tirol vadregényes hegyei között Achen-
seeben belkijgyakorlatait elvégezte, szombaton este édes anyja látogatására Bakócára érkezett. Másnap az iskolás gyermekek és felnőttek se-
regét megáldoztatta s kedves szavakkal a gya-
kori szt. áldozást ajánlotta. Innét Budapestre ment a püspöki konferenciára, onnét esütörtök este szekhelyére érkezett. Otthon rövid időt tölt, mert őszi bérmaura indul. A főpásztor egész-
ségi állapota a legkitünőbb.

F ő s z e r k e s z t ö n k szombaton este érkezik meg s nyomban átveszi a lap szerkesz-
tését, tehát a lapot illető küldemények címére küldendők.

— **Személyzeti.** Bors László plebánosnak Kerellőszentpálra, Pénzes László plebánosnak Incecsfalvára, Körösy Géza lelkésznek Gyimesfölsökre, Péter János lelkésznek Lovétére, Glosz Oszkár lelkésznek Székelyhodosra, Kedves Péter lelkésznek Homoródremetére, Binder István segédlelkésznek Gyulafehérvárra, Tallós Jenő segédlelkésznek Marosvásárhelyre, Nagy Albert segédlelkésznek Gyergyóremetere, László Imre segédlelkésznek Gyergyószentmiklósrá, Brassay Imre segédlelkésznek Lupényre kinevezettek. Gábor Mózes homoródremetei lelkész betegsége miatt a szolgálat alól felmentették.

— **A pápa ajándéka.** Magas kitüntetésben részesült a magyarfenesi hitközség. Szentséges Atyánk X. Pius pápa az 50 éves jubileuma alkalmából rendezett egyházi ruhákból álló kiállítá-
sról 4 gyönyörűen himzett csulak, 2 albat, 6 vállkendőt, 12 corporalet, 12 kéztörölt, 12 purifikatoriumot és 2 cingulumot kegyeskedett, gróf Szécsen Miklósné ő mélt. gr. Szécsen Mik-
lós pápai nagykövet neje, közbenjárására a magyarfenesi szegény templomnak adományozni.

A hívek mult vasárnap tekintették meg a jó szents. Atyától jövő és a pleb. épületben kial-
litott gyönyörű ajándékot. Örömtől sugározó szem-
mekkel nézték a hívek a szebbnél-szebb mise-
mondó ruhákat és lelkesedve mondogatták: „A jó Isten éltesse a szt. Atyát, hogy reánk is gondolt, biz imádkozni fogunk érte.” Gróf Szé-
csen Miklósné ő méltós. előtt pedig egy 4 tag-
ból álló küldöttség tolmácsolta a hívek köszö-
netét.

— **Egyházművészeti kiállítás.** Az idei katolikus nagygyűlésnek kétségkívül igen vonzó és tanulságos része lesz az egyházművészeti kiállítás, valamint a zenetörténeti előadás. Az egyházművészeti kiállítás rendezését az Ipar-
művészeti Társulat vállalta magára. A kiállítás szeptember 7-én nyílik meg Vaszary Kólos her-
cegprimás védnöksége alatt. Ki lesznek állítva egyházi tulajdonban levő vagy egyházi vonat-
kozású műtárgyak, régiségek, kelyhek, szobrok, faragványok, miseruhák, képek stb. A „Műhely” egy teljes kápolnát fog bemutatni. A Múcsar-
nokban lesznek megtartva a karitatív és a hit-
buzgalmi szakosztály tanácskozásai. Ez idő alatt az egyházművészeti kiállítás a nagygyűlés tagjai számára díjtalan. Egyéb alkalmakkor 40 fillér belépődíjat kell fizetni. Szeptember 14-én hét-
főn este zenetörténeti előadás lesz ugyancsak a Múcsarnokban. A program összeállítását s a legjobb felügyeletet Bogisich Mihály c. pü-
spök vállalta magára. A zenetörténeti előadásra és a kiállításra együtt, hétfőn este 1 korona belépődíjat kell fizetni.

— **Népszövetségi tagok figyelmébe.** A Katolikus Népszövetség a VIII. katolikus nagy-
gyűlés alkalmával rendkívüli közgyűlést fog tar-
tani. Ez alkalmával a tagok létszámáról, a be-
fizetésekről, a kiadványokról, szóval a népszö-
vetségi mozgalom jelenlegi állásáról részletes beszámolót fog adni az elnökség. Hogy az ada-
tok pontosak lehessenek, kérjük a tagokat, cso-
portvezetőket, helyi igazgatókat, hogy a taglis-
tákat, tagsági díjakat haladéktalanul küldjék be. Szükséges ez azért is, mert a napokban kell meghatározni, hogy milyen mennyiségben nyo-
massák a magyar, német és tót naptárt. Akik-
nek tagdíjai szeptember első napjaiban nem lesznek beküldve, azok naptárt nem kaphatnak. A Katolikus Népszövetség Központi Irodája.

— **Szent István király gyalázoja.** Megir-
tuk már, hogy dr. Árkay Ferenc kereskedelem-
ügyi miniszteriumi miniszteri titkár becsület-
sértés miatt pört akar indítani Szent István király gyalázoja dr. Benedek János orsz. képviselő ellen. Ezt a hírt ma a következő jelen-
tés erősíti meg: A dr. Benedek János orsz. képviselő és dr. Árkay Ferenc kereskedelemügyi miniszteriumi miniszteri fogalmazó között Cicevenicán, Szent István király miatt történt összecsúszalkozásból kifolyólag dr. Árkay Ferenc ügyvédje becsületsértésért följelentést tett dr. Benedek János orsz. képviselő ellen.

— **Köszönet.** Szilágyi Márton kolozsvári r. k. tanító úr, a magyarfenesi templom kis oltá-
rát egy csinosan faragott szt. Márton püsp. szoborral volt kegyes díszíteni. Fogadja a nemesszívű adakozó ez úton is a szülőfalubeli hívek hálás köszönetét. Isten fizesse.

— **A Gyulafehérvárott** levő 12. sz. utász-
század m. hó 24-én d. u. a Maros mellett nagy robbantási próbát tartott, melyen nagyszámú közönség vett részt.

— **Megőrültek az erdei bogycéktól.** A Bucsin nevű havason át, Nagyernye és Székés-
ről két székely Csikba indult, hogy ott marhá-
t vegyen. A mint a havason mentek, valami erdei bogycéktól találtak, a melyből ettek s mind a ket-

ten megőrültek, letépték magukról a ruhát s ilyen állapotban egy hétig barangoltak a rengeteg vadonban, míg végre a csendőrök nagy nehezen elfogták őket s megkötözve tejet itattak velük, a melytől magukhoz tértek. Az elhánt ruháikat megtalálták, az egyik embernél a marha árát zacskóval a nyakába akasztva megtalálták, de a másiktól állítólag erdei oláh pásztorok elvették a pénzt. A csendőrök most nyomozzák a tetteseket.

— **Medvek garázdalkodása.** Déváról jelentik, hogy a Hátszeg melletti Gropan nevű havason a nyájakban az utóbbi időben két nagy barna medve okoz nagy károkat. Tegnap egy nagy marhanyárra ütöttek a medvek és egy ökröt szétmarcangoltak. A pásztorok lövöldözései dacára a medvek addig nem távoztak, míg jól nem laktak. A medvek kiirtására egy nagyobb vadásztársaság indult a havasokba.

— **Furesa hidegvér.** A besztercei Törpényben történt gyilkosságról meglepő részleteket jelentenek. Hartner János 32 éves, Törpény szász község egyik legtekintélyesebb parasztgazdája, csendes és boldog családi életet élt nejevel. Első nejétől elvált, miután ez Broser János törpényi gazdával szerelmi viszonyt folytatott. A mult héten történt, hogy Hartner váratlanul hazakerült s felesége oldalán találta családi boldogságának megromlóját. A férj fagatni kezdte nejét, aki csakhamar bevallotta, hogy Broser, ki őt már hosszú ideje ostromolta, végre halóba kerítette. A megcsalt férj erre Besztercére ment, forgópisztolyt vásárolt s hazatérve, teljes nyugalmat szinlelt. Másnap kiment a mezőre. Sarjukaszálás idején, az egész község kint volt a határban. Hartner átment a szomszéd rétre, ahol ellenfele, Broser is el volt foglalva. A megcsalt férj e szavakkal lépett Broser elé: „Ütött a leszámolási órája!” Ezzel közvetlen közelről lött Broser gyomrába. Az athléta természetű ember meg se rándult. Ekkor a megcsalt férj még négy lövést tett. Ez is gyomrárt furta át. „Mit csinálsz velem? — szölt a sulyosan megsebesült ember. — Nem gondolsz nőre és gyermekeimre?” — „Hat te törődöl velem és gyermekeimmel? Meggondolnád-e, hogy boldogságomat most másodszer is tönkre tetted, hogy nyomorulttá tetted az egész életemet? Miért kell neked mindig az én feleségem? Nem engedlek addig meghalni, míg meg nem értetted, mit vétettel ellenem.” Ezzel egy felőrán át szemrehányással illette elele megromlóját. A sulyosan megsebesült ember szó nélkül hallgatta a feddést. Végre könyörgésre fogta a dolgot. „Szerezz nekem kocsit s vitess el a kórházba! Hátha az orvos meg mentetheti az életemet!” „Megmentlek én, — szölt a vérengző ember. — Mutasd sebeidet.” Broser feltakarta véres inget s megmutatta sebeit. Hartner erre ismét előrántotta revolverét s közvetlen közelről szíven lötte Brosert, aki szótlanul halva terült el a földön. Hartner ekkor a községi előjárásra sietett, ahol teljes lelki nyugalommal fejeletette önmagát. A kiszállott vizsgálóbírószám előtt is bevallotta tettét, elmondván, hogy már napok óta készült tetteire. Hartner iránt általános a részvétel, miután az elkeseredett ember közbecsülésben állott messze vidéken.

— **El az uszályal!** Ezt hallani minduntalan, amióta nyilvánvaló lett, hogy a por nemcsak a légzőszerveket izgatja, hanem betegségeknek, különösen pedig a tuberkel-bacillusok átvitele utján, tüdőbetegségeknek az okozója. A modern tudomány nagy súlyt helyez az ezen betegség elleni övintézkedésekre és első sorban ajánlja a légzőszervek megvédését hurut ellen, mert csakis katarhális gyuladason képesek a bacillusok terjeszkedni. Semmi más szer sem használható e célra jobban, mint a „Sirolin-Roche”, mely a köhögést csillapítja és a légzőszerveket a bacillusok káros hatása ellen megvédi. Kapható minden gyógyszerárban.

Iskolai értesítők.

2.

A brassói főgimnázium értesítője igen érdekes pedagógiai epistolák sorozatával kezdődik. A leveleket Wasylkievics Viktor dr. intézi bérmafiához, magasztosan szólván bennük a figyelemről, szorgalomról és pontosságról, engedelmességről, szerénységről, hazugságról, takarékosságról és mértékletességről. Az „Utolsó levél”-ben megismertli már adott intelmeit s azokat újjakkal is szaporítja. A levelek minden sorát egy, az erkölcsi világban otthonos, gondos és szerető atya bölcsesége jellegzi s mindegyik olyan, hogy nem csak tárgyánál, hanem kidolgozásánál fogva is méltó volna arra, hogy olvasókönyvekbe soroztassék.

A vallás-erkölcsi állapot vizsgáló képét mutat, míg egy kissé messzebből szemléljük, míg csak azt látjuk, hogy többben vannak, akik a gyakori gyónást immár lelki szükségletüknek tartják. Hanem mikor közelebb lépünk és látjuk, hogy ezek majdnem valamennyien a kisebb diákok közül valók, meglepődve kérdezzük: vajjon a korrall a lelki tökéletesedés fordított viszonyban halad? Egyébiránt hangoljon bennünket öröme az, hogy úgy az Előőrszafűzést Társulat mint a Mária-Kongregáció szépen virágzik.

Az iskolai ünnepek sorából kiemeljük azt, melyet felfalusi Kovács Antal, néhai brassói apát-plebános halálának ötven éves évfordulója alkalmából tartottak. Az intézet ezen ünnepség rendezésével halálját akarta kimutatni azon jeles férfú iránt, aki ernyedetlen küzdelemmel, páratlan áldozatkészséggel úgy szólván semmiből fejlesztette ki azt. Balog József hittanár, mint ünnepi szónok kegyeletes szókkal emlékezett meg a dicső egyházi és tanferfiúról s ismertette küzdelmeit. Beszéde végén halára buzdította az ifjúságot, amit legalkalmasabban úgy róhat le, ha az intézet közvetítésével minél nagyobb haladást tesz az ismeretek és erkölcsök útján.

Nagy gondot fordítottak az intézetben a testgyakorlásra, melynek körébe fölvettek a céllovést és katonai nevelést is. A szellemi tornázás már mintha mostohább elbánásban részesült volna. Vagy nem erre kell magyarázni azt, hogy noha 1441 korona tőkéje van az önképzőkörnek, mégis csupán egy pályát teltt tüzött ki?

Az iskolai év folyamán az intézet egy 7000 koronás alapítvánnyal gazdagodott, melyet özv. László Mártonné, szül. Temesvári Anna úrnő tett olyan szorgalmas és jó erkölcsű r. k. ifjú részére, aki az intézetnél érettségizvén, valamely főiskolán folytatni akarja tanulmányait.

Az intézetnél 261 tanuló tett vizsgálatot. Vallás szerint: r. k. 143, más vallású 118. Minden hetediket hívják Kohnnak. Szomorú dolog, hogy kevésbé szabályszerű viseletű is volt, még pedig hat. Egynek pláne consilium abendit kellett adni. Jeles lett 14 (5.3%); elégtelen 44 (17%); elégséges 157 (60%!)

3.

A székelyudvarhelyi főgimnázium ifjúságának vallás-erkölcsi állapota is meglepégedéssel tölthet el bennünket. Nem lehet eléggé dicsérni a tanári karnak azon buzgóságát, hogy az igazgatóval élén minden ájtatossági gyakorlaton testületileg vesz részt az ifjúsággal. A peldaadás a legelső nevelési faktor, melyet semmiféle ékesszólási tehetség nem pótolhat. A kongreganták közé a mult évben kilenc új tagot vettek föl. Több Mária-levente naponként járult a sz. áldozáshoz.

Az egészségi állapot nem volt kedvező. Nem csak bénítólag hatott a tanulmányokban való előhaladásra, hanem egy ifjú áldozatot is követelt a halál részére.

A Szent Imre nevelőintézetben volt 40 alapítványos növendék, 15 fizető és 5 főlsgazdó. Az internátusban 75 tanulót vettek föl, akik ellátásuáért fejenként 260, illetőleg 180 koronát fizettek, aszerint, amint az első vagy második csoportba kívánták fölvetetni. Az egyik csoportnál kissé jobb az ellátás, azonban a másiknál is teljesen megfelelő és kielégítő. Ösztöndíjat 11 tanuló élvezett, összesen 2592 koronát.

A könyvtárak, valamint az intézet egyéb terei szépen gyarapodtak.

Egy kebelbeli jubiláris ünnepséget is tartott az intézet, annak emlékére, hogy Tamás Albert derék tanárja negyedszázadot töltött el az intézetnél mindvégig nagyarányú munkásság között. Tisztelői ezen alkalomból 500 koronás alapítványt tettek le a jubilánsról elnevezve.

A testi nevelést illetőleg érdekes kimutatás van közölve a négy főlsgazdó osztálybeli tanulókról. Hogy milyen intenzív munkát végzett itt az ügyelet, megítélhetjük abból, hogy a kimutatásnak valami harminc rubrikája van. Furesának találom, hogy 26 növendéket fölmentettek a testgyakorlás alól. Tisztelet-becsület az orvosi tudományok, de én azt hiszem, hogy a testi fejlődés oly alacsony fokain, amilyenek a gimnáziumi ifjúság áll, különösen az alsóbb osztályokban, a torna még egy némely betegségre nézve is gyógyszer lehet. Hiszen torna még az is, ha valaki kezét vagy lábát emeli, rendszeresen lélegzik. Magamról tudom, amit mondok. Orvosilag nekem se volt javalva, de azért ugyancsak derekasan hozzáálltam s annyira vittem, hogy kézen jartam, nagy gabonás zsákokat segítség nélkül vállra emeltem, 15—15 kilós súlyzót tartottam vízszintesen kinyújtott két karomban stb. Meggyőződésem, hogy a testgyakorlás sok betegség csiráját megölte már.

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszűnteti a köhögést, váladékot, éjeli izzadást

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhögés, skrofulózis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéketlen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkor „Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svíc)

„Roche”

Kapható orvosi rendelre a gyógyszerárban. — Ára üvegenként 4.— korona.

Az intézetben vizsgálatot tett 310 növendék, r. k. 282, másvallású 28. Izraelita — értsd zsidó — fajra nézve volt kettő, vallásra nézve egy se. Furesa, de így van kimutatva. Megróvásában részesült 15 tanuló. Úgy látszik fajul a székely — erkölcs. Jeles lett 12 (38%); elégtelen 65 (21%); elégséges 174 (56%).

4.

A kolozsvári főgimnázium értesítőjének elején látjuk Erdélyi Károly dr., nehaj igazgató arcképét, akit csak negyedik előtt, élete delén ragadott el a halál. A rákövetkező néhány oldalon a megboldogult munkás életének, bokros érdemének méltatása van adva bensőséges érzülettel. Tovább lapozva Mária országának töviséi közt sanyargott legszebb ibolyáját, szent Erzsébet édesaszonyunkat szemlélhetjük, bálmulatra ragadó szent életének festésében. Haj! virágos kert vala akkor még Pannónia. Melléje igen illő társaképpül van helyezve szűz szent Imre h. képe, melyet sikerült egyházi beszéd keretében rajzolt az ifjúság elé Komáromy Dezső kegyesrendi theol. és gimn. tanár. Kár, hogy figyelmetlenség folytán egy nagy packa esett a szép képre, ott, ahol az van: „Milyen megható volt, mikor a hazaszeretetről átható ifjúság sz. Imre zászlója alatt vonult ki a honfűi eszme egyik legszentebb képviselőjének, Kossuth L. nak temetésekor.“ Már engedelmet kérek, de az illető bármifele eszmének lehetett bármifele képviselője, de szent nem volt, annál kevésbé legszentebb. Az a jelző még akkor se volna helyén, ha a hazaszeretetre magára és nem annak képviselőjére vonatkozik. A legszentebb mielőttünk az Isten. Aztán vannak kisebb-nagyobb szentek, de köztük a legszerényebbnek életszentsége is kimondhatatlanul nagyobb, mint az értesítő „legszentebb“ jée. — Azt is kellemetlen hallani, hogy immár a paesírta nagyravágyásba esett és „lombkoronás fák sűrű lombjai között“ rakja fészket. Eddig jó volt neki a pusztai föld. — Egy másik ünnepi beszéd is közölve van. Kalesok Leó tanár tartotta az Árpád-ünnepségen. Hazaszeretetről áthatott szókkal buzdítja benne az ifjúságot a dicső örök példának követésére.

A vallás-erkölcsi állapot — úgy látszik — stagnál az intézetnél. Minden meg van téve, a minnek meg kell lenni, de se Élőrszafűzér Társulat, se Mária-Kongregáció nincs. Reméljük, hogy idővel lesz. Az egészségügyi állapot még kedvezőtelenebb volt. A derek igazgató meghalt, egy tanár betegség miatt a tanítástól is fölmentetett, az ifjúság betegeskedése miatt pedig két hétig szünetelt az előadás. — A Pázmány Önközpökök — közölve vannak az alapszabályai is — dícséretes munkásságot fejtett ki úgy kvalitatív mint kvantitatív szempontból. Tizenkét pálya tétel is volt kitűzve 117 korona összes jutalomdíjjal.

A Mária-Terézia finevelő intézetben alapítványos növendék volt 37, fizető 27 és 4 föl-szolgáló. Amazok havonként 20, emezek 36 korona eltartási díjat fizettek. Alapítványt élvezett 8 tanuló, összesen 2710 koronát. Tandíjmentességet élvezett izraelita is. — Nem olyanforma ez, mintha teszem juhásztor nevelne — farkaskölyket?

A segítő-egyesület 103 tanulóknak adott 1003 db. könyvet és kettőnek pénzbeli segínyt. A lyceumi könyvtár szaporodott 437 darabbal s most 36,262 db.; az ifjúsági 48 darabbal s most 4088 darabot számlál.

Vizsgálatot tett 362 tanuló. R. k. 257. Zsidó: nemzetiségre 29, vallásra 24. — Minden tárgyból jeles 18, tehát nem egészen 5%; elégséges 203, tehát 56%; elégtelen 89, tehát majdnem 25%!
(Vége köv.)

Szerkesztői üzenet.

K. M. Csikszentmiklós. Köszönjük, majd hozzuk. V. K. Hja! így jár, a ki az igazságot ki meri mondani.

Támogassuk szívvel-leléssel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházmegyéink érdekeit szolgáló ezen egyetlen lapunkat.

Pályázat.

A gyergyóremetei segédkantort és sekrestyési állásra az egyháztanács pályázatot hirdet.

Javadalma: 1) évi 600 korona fizetés pénzkepeből; 2) stola illetmény évenként mintegy 200 korona; 3) 2 hold 13042 □-öl első osztályú tagosított birtok; 4) jó új lakás gazdasági épületekkel és 1022 □-öl kerttel; 5) a templom ruhái mosatásáért évenként 40 korona.

Kötelessége: 1) a sekrestyési teendőknél pontos és buzgó teljesítése; 2) szükség esetén a kántori teendőknél segédkezés; 3) a templom ruháinak mosatása; 4) hetenként egy órában az egyházi énektanításban segédkeznek.

Pályázhatnak nem okleveles egyének is, kik az orgonálásban kellő jártassággal bírnak.

Személyesen jelentkezők előnyben részesülnek.

A pályázatok szeptember hó 12-ig a lelkészi hivatalhoz beadandók.

Gyergyóremele, u. p. Ditró. 1908. augusztus 20-án.

Kiss Dénes,
lelkész.

VÁROSI ÉS TOURISTA
GALLÉR-KÖPPENYEK

valódi stájer és szavatolt vízálló lodenből, minta és mérték szerint eredeti árakban, valamint ugyanolyan lodenek :: ::

férfi és gyermek öltönyöknek

KAPHATÓK
PETRI F. VILMOSNÁL GYULAFEHÉRVÁR. (VÁR.)

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista bármily stílus és vallásu templom-berendezési tárgyak javítása különösen: modern olajlak márványozásra.

SIMON LÁSZLÓ
orgona és harmonium készítő
KOLOZSVÁRT, JÓKAI-UTCA 5 sz.

Elvállalok bármily kivitelű új orgona készítését, átalakítást, kibővítést és hangolást, valamint iskolai harmonium készítést.

Továbbá oltár és szőcsék fölé koronákat jótállás mellett szilárd anyagból és a kitűzött időre pontosan elkészítve.

Szíves pártfogását kéri

mely tisztelettel **Simon László**
orgona készítő.

AKINEK

eladó birtoka van, vagy aki birtokot venni akar, vagy ha eladásra szánt könyvtára, irodalmi műve, zeneeszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képe, szobra, fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más értékes eszköze van, az hirdessen a **KÖZMŰVELŐDÉS**SBEN mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében forog leginkább közkezen. **Egy szó 5 fill.** Czim: **Közművelődés kiadóhivatala**, (Papp György könyvnyomdája) **Gyulafehérvárt.**

A népiskola tananyagának tantárgyan-kenti beosztására szolgáló

Részletes Tanterv-
nyomtatvány

(sajtó alatt); vagy az osztályonkénti feldolgozásra használható

Tananyagbeosztási
nyomtatvány

a miniszteri és külön a róm. kath. tanterv szerint készült füzetekben megrendelhető a hat vagy bármelyik öt oszt. szám. **postadíjjal** együtt 2 kor., négy oszt. 1.80, három oszt. 1.60, két oszt. 1.40, egy oszt. 1 korona előleges beküldése mellett

GYERKES MIHÁLY íg. tanítónál
Székelyudvarhely.

Papp György könyvnyomdája Gyulafehérvárt.

Legujabb könyvnyomda Alsófehérvármegyében.

Szállítója és nyomtatója:

a Nagyméltóságú és főtisztelendő erdélyi püspöki hivatalnak, a gyulafehérvári ev. ref. esperesi hivatalnak, az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatnak, a Gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumnak, a Gyulafehérvári kir. törvénytársaságnak és kir. ügyészségnek, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsának, a Gyulafehérvári takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári népbank részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári „Julia” takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári püspöki elemi és polgári leányiskolának, a Gyulafehérvári állami elemi és Gyulafehérvári iparos és kereskedő tanonciskolának, a Gyulafehérvári kir. közjegyzői hivatalnak, az összes ügyvédi irodáknak, a gyulafehérvári és vidéki nagyobb kereskedő cégeknek, a Gyulafehérvári „Johanna” gőzmalomnak, a Zalatnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskolának, a Zalatnai takarékpénztár részvénytársaságnak stb. és az erdélyrészi róm. kath. lelkészi hivatalok egy nagyobb részének.

♣♣♣♣♣ **Állandó kiadványai:** ♣♣♣♣♣

KÖZMŰVELŐDÉS

Politikai, társadalmi, rk. vallásirodalmi és szép-irodalmi heti közlöny.

Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat tulajdonában.

XXX-ik évfolyam.

Gyulafehérvári Hirlap

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági hetilap.

Saját tulajdonában.

XXVI. évfolyam.

Erdélyi Oltáregyes. Lap

Az oltáregyesületek hivatalos közlönye. V. évfolyam.

Megjelenik füzet alakban havonként egyszer két nyomtatott iv terjedelemben.

Előfizetési ára egész évre 2 korona.

E nyomdában jelentek meg továbbá és kaphatók a következő művek:

PÜSPÖKMEGYEI ZSINAT.

Írta: Forster János, szentszéki tanácsos.

Háromszáztizenkét sűrűn nyomtatott oldalon tájékoztat ezen, az olvasó külön észrevételeinek feljegyzésére szolgáló margóval ellátott vastkos füzet a megyei zsinat megtartásának módjáról és szükséges előkészületeiről, az erdélyi speciális viszonyok tekintetbe vételével, a következő tartalom-jegyzék szerinti sorrendben: Előszó. — A zsinatról általában. — Megyei zsinat Erdélyben 1822-ik évben. — A kolozsvári 1848. évi zsinat (?) — A megyei zsinat előkészítése, — összehívása, — helye és ideje, — tagjai, — hatásköre, — tisztviselői. — A zsinati ügymenet leírása. — A zsinat tárgyalási anyagáról. — A hitigazságok hirdetése. — A prédikálás, hitoktatás. — A szentségek. — A keresztség. — A bérálás. — Az Eucharistia. — A bűnbánat. — Az utolsó kenet. — Az egyházi rend. — A házasság. — A papság tökéletes élete. — A testületi tisztesség. — A pap háztája. — Testületi szellem. — A zsinat egyéb teendői. — A szerzetesek ügye. — A hívő nép erkölcsi nevelése. — A hivatalos ügykezelés. — Az egyházi bíráskodás. — Zárószó.

A füzet ára 2 korona. Bérmentes küldéssel 2 kor. 20 fillér.

Intenciók könyv.

(Liber intentionum.)

A szentmisék naponkénti folytatólagos végzésének kimutatására szolgáló rovatos könyv akár egyes áldozatoknak, **ad personam**, akár nagyobb egyházak vagy szerzettestestületek sekrestyeigazgatói számára.

- Ára 1 kor. 60 fillér, portómentes küldéssel 2 korona. -

Az élet értéke és jelentősége.

Bilczewski József lemergi püspök körlevele a középiskolai tanulókhöz. Ford. Szporni János, főgimn. tanár.

Ára 20 fillér.

A gyermekek házi neveléséről.

Írta: Jálíuth György.

Ára 10 fillér.

Papi nyugdíj könyvecske. Ára 20 fillér.

Lelkészi hivatali nyomtatványok, püspöki, esperesi, lelkészi címmel nyomtatott levélpapírok, levélborítékok stb. stb. nagyraktára.